

Bir Teknoloji Politikası Olarak FATİH Projesinin Başarılı Olması İçin Yapılması Gerekenler: Bir Durum Analizi Çalışması

Ahmet AKINCI*, Meltem KURTOĞLU*, S. Sadi SEFEROĞLU*

¹Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara
akincia@hacettepe.edu.tr, meltemkurtoglu@hacettepe.edu.tr, sadi@hacettepe.edu.tr

Özet: FATİH projesi, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okulların teknolojik alt yapısını iyileştirmek suretiyle derslerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) en verimli şekilde kullanılmasını gerçekleştirerek eğitimin niteliğini artırmak amacıyla 2010 yılının Kasım ayında Milli Eğitim Bakanlığı ile Ulaştırma Bakanlığı arasında imzalanan bir protokolle kamuoyuna duyurulan bir projedir. Proje uygulayıcıları, bu proje ile yaklaşık 40 bin okul ve 600 bin sınıfın bilgisayar, projeksiyon cihazı, fotokopi makinesi ve etkileşimli tahta gibi teknolojilerle donatılarak akıllı sınıfların oluşturulmasının planlandığını belirtmişlerdir. Üç yılda tamamlanması planlanan projede, ilk yıl ortaöğretim kurumları, ikinci yıl ilköğretim ikinci kademe, üçüncü yıl ise ilköğretim birinci kademe ve okul öncesi kurumlarının “donanım ve ağı alt yapısı, öğretmenlerin hizmet-içi eğitimi, öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanması, e-içeriğin hazırlanması, öğretim programlarında Bilişim Teknolojilerinin etkin kullanımı” gibi konulardaki ihtiyaçlarının karşılanmasının hedeflendiği ifade edilmektedir. Bu süreçten sonraki iki yıl içerisinde ise projenin değerlendirme süreci gerçekleştirilerek Türk eğitim-öğretim sistemindeki yansımalarının ve çıktılarının izlenmesi planlanmaktadır. Uygulayıcılara göre, proje sonuçlandıktan sonra, dersliklerdeki BT araçlarının eğitim-öğretim amaçlı olarak kullanım oranı ve eğitim-öğretime etkileri projenin başarısının göstergeleri olacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı bir teknoloji politikası olarak FATİH projesinin ve bileşenlerinin ele alınarak, proje hedeflerine ulaşılmasıyla ilgili bir durum analizinin yapılmasıdır. Çalışmanın diğer amacı projenin hedeflerine ulaşabilmesi için nelerin yapılmasını ve uygulama sürecinde nasıl bir yol izlenmesinin gerektiği konusunda önerilerde bulunmaktır. Hatırı sayılır miktarda kaynak ayırımının yapıldığı bu projenin hedeflerine ulaşılması durumunda ülkemiz eğitimine ciddi katkıların olacağı söylenebilir. Ancak bir projenin başarılı olabilmesi için ise her şeyden önce tüm paydaşların uygulama sürecinde birlikte ve amaca uygun olarak hareket etmesinin önemli olduğu açıktır. Ayrıca projenin bileşenleri incelendiğinde projenin uygulanabilir olmasında başrol oynayacak en önemli öğelerden birinin öğretmenler olduğu söylenebilir. Bu nedenle uygulamaların başarılı olabilmesi için öğretmenlerin sürece etkin olarak dahil edilmesi önemli bir değişken olarak değerlendirilebilir. Öte yandan alan yazından kanıtlar, teknolojinin tek başına eğitsel gelişim ortaya koyamadığını göstermektedir. Bu nedenle sunulan teknolojilerin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için uygulayıcı öğretmenlere uygun koşullarda ve sürekli hizmet-içi eğitim sağlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: BİT'lerle dersleri kaynaştırma, e-içerik geliştirme, e-içerik kullanma, FATİH Projesi, öğretmen yeterlikleri, teknoloji politikaları, vizyon çalışmaları

How Can FATİH Project Achieve Its Goals? A Situation Analysis Study

Abstract: The FATİH project was started with a protocol signed between the Ministry of Education and the Ministry of Transportation in November of 2010. With this project, it was thought that equality of opportunity in education classes and schools would be ensured and that ICT would be used efficiently in teaching and learning processes. The implementers of this project have stated that approximately 600 thousand classes in 40 thousand schools will be turned into smart classrooms by furnishing them with computers, projection devices, and interactive whiteboards. The project will be completed in three years. First year high schools, second year secondary school and the third year primary and pre-school institutions will be included in the project. Within two years of this process, it is planned to start an

evaluation process of the project by looking at the indicators such as ICT usage rates in the classrooms and its effects on education in general.

The main purpose of this study was to examine the FATİH project and its components and do a situation analysis. The other aim of this study was making some recommendations for the projects to achieve its goals. It can be said that the project will have important contribution to Turkish educational system. However, for a project to be successful, it is important that all stakeholders have roles and responsibilities in the implementation process. Thus, teachers, as the main practitioners in the project, should be included in all stages. Literature indicates that technology will yield little educational return if teachers' need for professional development and technical support are not addressed appropriately.

Keywords: *Integration, developing e-content, using e-content, FATİH Project, Teacher proficiency, technology policies, vision studies*

1. Giriş

Sağlıktan eğitime, tarımdan sanayiye hayatın her alanında teknolojiye yaşanan gelişmelerin somut izlerini görmek mümkündür. Gelişmiş toplumlar düzeyine çıkabilmek için çaba gösteren ülkeler kendi mevcut durumlarını incelemekte, teknolojiye hızlı gelişmelere ayak uydurmak amacıyla çeşitli planlar yapmakta ve dünyadaki genel eğilimlere bakarak çeşitli stratejiler geliştirmektedirler (Akıncı ve Seferoğlu, 2010). Ülkemizde de bu gelişmeleri takip etmek, araştırmalar yapmak ve planlar geliştirmek için çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından bir takım çalışmalar yapılmakta ve etkinlikler düzenlenmektedir.

Birinci Türkiye Bilişim Şurasında (2002) Türkiye'nin 21. yüzyılda varlığını sürdürebilmesi için eğitim politikalarını ciddi bir biçimde yeniden yapılandırmak zorunda olduğu vurgulanmıştır. Bu yapılanma bilişim teknolojileri ile birlikte yürütülerek toplumumuzun düşünme, öğrenme ve iletişim alışkanlıklarını geleceğin ihtiyaçlarına göre değiştirmelidir. Bunları gerçekleştirme sorumluluğu olan kurumlar oluşturdukları vizyonlar çerçevesinde değişik projeler geliştirmekte ve uygulamaya koymaktadırlar.

2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı bir teknoloji politikası olarak FATİH projesinin ve bileşenlerinin ele alınarak proje hedeflerine ulaşılabilişimiyle ilgili bir durum analizinin

yapılmasıdır. Çalışmanın diğer amacı ise projenin hedeflerine ulaşabilmesi için nelerin yapılmasının ve uygulama sürecinde nasıl bir yol izlenmesinin gerektiği konusunda önerilerde bulunmaktır. Bu aşamada öncelikle Türkiye'deki temel teknoloji politikalarına genel bir bakışla göz atmak yerinde olacaktır.

3. Türkiye'deki Teknoloji Politikalarına Genel Bir Bakış

Türkiye'de Bilim ve Teknoloji vizyonu geliştirme konusunda yapılan çalışmalara 1983-2003 ve 1993-2003 yıllarını kapsayan Bilim ve Teknoloji politikaları örnek olarak gösterilebilir. Ancak genel geçerliği olan ifadeler içeren bu vizyon çalışmalarının hayata tam olarak geçirildiği söylenemez. Bunun nedeni olarak da ülkemizin bilim ve teknoloji alanında toplumun geneli tarafından kabul görmüş ve paylaşılan bir vizyonunun olmaması gösterilebilir. Bu saptamadan hareketle, refah bir topluma ulaşma sürecinde bilim ve teknolojiye etkin bir araç olarak yararlanılmasının sağlanması amacıyla bazı önlemlerin alındığı anlaşılmaktadır. Örneğin, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) tarafından 2000 yılında 2003-2023 yılları için Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Stratejileri Belgesi'nin hazırlanması kararı alınmıştır. Bir yıllık bir hazırlık sürecinin ardından projenin adı "Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri" olarak belirlenmiştir. TÜBİTAK'ın koordinasyonunda, ilgili kamu ve özel kuruluşlar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla eşgüdüm içinde yürütülmesi planlanan Vizyon 2023

projesinin ana teması; Cumhuriyetin 100. yılında, Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşma hedefi doğrultusunda; bilim ve teknolojiye hakim, teknolojiyi bilinçli kullanan ve yeni teknolojiler üretebilen, teknolojik gelişmeleri toplumsal ve ekonomik faydaya dönüştürme yeteneği kazanmış bir refah toplumu yaratmak olarak belirlenmiştir (TÜBİTAK, 2011).

Vizyon 2023'ün en önemli öğelerinden biri olan eğitim alanındaki vizyon, bireyin yaratıcılık ve hayal gücünü geliştiren; bireysel farklılıkların gözetilmesi ve değerlendirilmesi ile her bireyin özellikleri doğrultusunda en üst düzeyde kendini geliştirebildiği; zaman ve mekan kısıtlarından arınmış, kendi özgün öğrenme teknolojilerini yaratmış ve değişim esnekliğiyle kendini yenileme gücüne sahip; öğrenme ve insan odaklı bir eğitim sistemine sahip olmak olarak belirlenmiştir (TÜBİTAK, 2005).

4. MEB'in Gerçekleştirdiği Çalışmalar ve FATİH Projesi

MEB, Bilim ve Teknoloji vizyonu geliştirme konusunda yapılan çalışmalarda ortaya çıkan ilkeleri kendi bünyesinde gerçekleştirdiği çalışmalarda temel prensip edindiğini belirtmektedir. MEB, bilişim teknolojileri vizyonunu “Eğitim sistemini ileri teknolojilerle kaynaştırmak, yeniliklerle desteklemek, ölçüp değerlendirerek sürekli geliştirmek, bilişim teknolojilerini kullanarak öğrenci merkezli ve proje tabanlı eğitim sağlamak” olarak tanımlamaktadır (MEB, 2009). Bu vizyon çerçevesinde okullarda BİT altyapısını oluşturma ve İnternet'i yaygınlaştırma amacıyla çeşitli çalışmalar yapıldığı ve projelerin hayata geçirildiği belirtilmektedir. Temel eğitim projesi, İnternet'e erişim projesi, gelecek için eğitim ve e-öğrenme eğitim portalı bunlara örnek olarak verilebilir. Kasım 2010 tarihinden beri kamuoyunun gündemini yoğun bir şekilde

meşgul eden FATİH Projesini ise bu projelerden birisi olarak göstermenin çeşitli nedenlerden dolayı doğru olmayacağı düşünülmektedir.

Eğitimde FATİH Projesinin temel amacı; “sınıf ortamında öğretmen rehberliğinde BT donanımları ve İnternet bağlantısının yanı sıra dersleri destekleyici elektronik içeriklerin de yardımıyla öğrencilerin eğitim-öğretim sürecine aktif katılımını gerçekleştirmek” olarak belirtilmiştir (MEB, 2011).

FATİH projesi kamuoyuna ilk sunulduğunda projeye ilgili verilen tek bilgi projenin beş temel bileşeninin olduğudur. Bu beş bileşen aşağıdaki şekildedir:

1. Donanım ve yazılım altyapısının sağlanması,
2. Eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi,
3. Öğretim programlarında etkin BT kullanımı,
4. Öğretmenlerin hizmet-içi eğitimi,
5. Ağ altyapısı ve geniş bant internet kullanımı ile bilinçli ve güvenli BT kullanımının sağlanması.

Bu beş bileşeniyle FATİH projesi, Türk eğitim-öğretim sisteminde teknoloji odaklı bir değişim süreci olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2011). Bu projenin 2012 yılındaki durumuna bakıldığında; Vizyon 2023, “e-Dönüşüm Türkiye Projesi” kapsamında üretilen ve ülkemizin bilgi toplumu olma sürecindeki eylemlerini tanımlayan Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesi, Kalkınma Planları, MEB Stratejik Planı ve BT Politika Raporunda yer alan hedeflerle örtüşen hedeflerinin olduğu şeklinde bir izlenim edinilebilir. Ancak projeye ilgili herhangi bir metnin olmayışı ve projenin şeffaflıktan yoksun olması kamuoyunda projeye ilgili polemiklerin oluşmasına neden olmaktadır. Hem bu durumlar nedeniyle ve hem de siyasi otoritenin bu projeyi hiçbir planlama yapmadan, konunun paydaşlarıyla görüşmeden adeta bir seçim yatırımı gibi

sunmuş olması projeye ilgili kuşular doğurmuştur.

FATİH projesi ile yaklaşık 40 bin okuldaki 600 bin sınıfın, bilgisayar, projeksiyon cihazı, fotokopi makinesi ve akıllı tahta gibi teknolojilerle donatılarak akıllı sınıflara dönüştürülmesi planlanmaktadır. Üç yılda tamamlanması planlanan projede, ilk yıl ortaöğretim kurumları, ikinci yıl ilköğretim ikinci kademe, üçüncü yıl ise ilköğretim birinci kademe ve okul öncesi kurumlarında “donanım ve ağ alt yapısı, öğretmenlerin hizmet-içi eğitimi, öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanması, e-içeriğin hazırlanması, öğretim programlarında BT'nin etkin kullanımı” gibi konulardaki ihtiyaçların karşılanmasının hedeflendiği belirtilmektedir.

Bu süreçten sonraki iki yıl içerisinde ise projenin değerlendirme süreci gerçekleştirilerek Türk eğitim-öğretim sistemindeki yansımalarının ve çıktılarının izlenmesinin planlandığı anlaşılmaktadır. Proje sonuçlandıktan sonra, dersliklerdeki BT araçlarının eğitim-öğretim amaçlı olarak kullanım oranının ve eğitim-öğretime etkilerinin projenin başarısının göstergeleri olarak değerlendirileceği belirtilmektedir (MEB, 2011; Alkan, Bilici, Akdur, Temizhan ve Barlas, 2011). Ancak ifade edilen bu durumların belirtilen planlamaya uygun bir şekilde gerçekleştirilemediği gözlenmektedir. Bunun nedeninin de işin başında yeterli bir planlamanın yapılmamış olması gösterilebilir. Nitekim projenin duyurulmasından 15 ay sonra yani ilk bir yıl tamamlandıktan sonra henüz bir uygulamanın başlatılmamış olması, başta planlanan dizüstü bilgisayarların yerine tablet bilgisayarlara geçildiğinin anlaşılması ve projeksiyon ile akıllı tahta yerine de etkileşimli tahta seçeneğinin gündeme gelmesi yeterli bir planlamanın yapılmadığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

5. FATİH Projesinin Hedeflerine Ulaşması

Hatırı sayılır miktarda kaynak ayırımının yapıldığı FATİH projesinin hedeflerine ulaşılması durumunda ülkemiz eğitimine ciddi katkılarının olacağı söylenebilir. Ancak bir projenin başarılı olabilmesi için ise her şeyden önce tüm paydaşların uygulama sürecinde birlikte ve amaca uygun olarak hareket etmesinin önemli olduğu açıktır.

Bu bağlamda eğitimde teknoloji kullanımıyla ilgili alanyazın incelenmiş ve araştırma sonuçlarından hareketle projenin başarılı olma şansı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

5.1. Eğitim Ortamlarındaki Projelerin Başarılı Olmalarının Önkoşulları

Bir projenin başarılı olabilmesi için o projenin öncelikle işin başından itibaren çok iyi planlanması ve ilgili bütün paydaşların planlama ve uygulama süreçlerinde yer almasının sağlanması önemlidir. Okullarda teknoloji odaklı bir değişim süreci olarak tanımlanan FATİH projesinde de ilk aşamada öğrenme-öğretme süreçlerinde görev ve sorumluluğu olan çalışanların belirli ve temel düzeyde “olumlu” ve “yeterli” bir “bilişim yatkınlığı”na sahip olup olmadıklarının sorgulanmasının gerekli olduğu ileri sürülebilir. Bu sorgulamadan sonra gözlenen eksikliklerin tamamlanması gerekir. Çünkü bilişim yatkınlığı bir yandan doğrudan mesleki yetkinliği olumlu yönde etkilerken, diğer yandan da öğrenci başarısı ve okul verimliliğini de dolaylı olarak etkilemektedir (Türkiye Bilişim Şurası, 2004).

İkinci Türkiye Bilişim Şurasında (2004) BİT'in eğitime uyarlanması için MEB ders programlarının çağdaş müfredat prensipleri doğrultusunda yenilenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda Temel Eğitim Projesi kapsamında her okula bilgi teknolojileri sınıfları kurulmuş ve ayrıca yeni ilköğretim müfredatı hazırlanarak 2005-2006 eğitim-öğretim yılında tüm okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Ancak

programlarda bilgi teknolojilerinin derslerde nasıl kullanılacağı ile ilgili bir ipucuna rastlanmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle de gözlenen bu eksikğin giderilebilmesi için ilgili birimlerin bir araya gelerek bilgi teknolojilerinin derslerle kaynaştırılması (entegrasyonu) ile ilgili bilgilendirici çalışmaların yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Eğitim Reformu Girişimi, 2005).

BİT'in eğitim ortamlarında etkin kullanımı konusunda öğretmenlerin rolünün önemini vurgulayan çok sayıda çalışmanın bulguları, eğitimde BİT'in kullanımı ile ilgili projeler planlandığında, öğretmenlerin BİT bilgi ve becerileri, BİT'i öğrenme-öğretme ortamında kullanım deneyimleri ve pedagojik yaklaşımları gibi unsurların göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir (Tezci, 2011; İnan ve Lowther, 2010; Kurtoğlu, 2009; Seferoğlu ve Akbiyık, 2009; Usluel, Mumcu ve Demirarslan, 2007). Başka bir ifadeyle, öğretmenlerin halihazırdaki durumları göz önünde bulundurulmadan onlardan sahip oldukları bilgi ve becerilerle örtüşmeyen beklentiler içinde bulunulması, yapılması planlanan etkinlikten bir sonuç alınamaması sonucunu doğurabilir.

BİT'in öğrenme-öğretme sürecinde kullanımında öğretmenin kendisinden beklenenleri gerçekleştirebilmesi için öncelikli olarak öğretim programlarının buna uygun bir şekilde düzenlenmesi gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda öğretmenlerin yeterlik durumları konusunda bir takım gelişme ve iyileşmelerin sağlanması ile öğretim programlarının teknolojiyle bütünleştirilmesi (entegrasyon) sürecinin iyi planlanması gerekir. Bu konularda gerçekçi düzenlemeler yapılmadan hayata geçirilen bir proje donanım ve alt yapı iyileştirme çalışmasından daha ileriye gidememe tehlikesini de beraberinde getirebilir.

5.2. Öğretmenlerin Sürece Katılım Durumları

FATİH projesinin uygulanması sürecinde en büyük sorumluluğun temel uygulayıcılar olarak öğretmenlerde olduğunu ve öğretmenlerin bu süreçte anahtar bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda proje uygulamalarının sürdürülebilir olması için ana uygulayıcılar olarak görülen öğretmenlere yönelik sürekli mesleki eğitim olanaklarının sağlanması ve onların sürece etkin olarak katılımlarının sağlanmasının çok önemli olduğu söylenebilir.

MEB'in öğretmenlere sunduğu hizmet içi eğitim etkinliklerine bakıldığında bu konuda pek de başarılı bir sicilinin olmadığı görülmektedir. Mesleki başarının olmazsa olmazı olan sürekli mesleki eğitim konusunda MEB ancak çok kısıtlı sayılabilecek bir kaynak ayırabilmektedir. Ayrılan bu kaynağın yeterli olmadığı ve gerçekleştirilen etkinliklerin sisteme katkısının değerlendirilmediği de hem Bakanlık yetkilileri hem de öğretmen yetiştiren kurumlar tarafından bilinen ve yıllardır seslendirilen bir gerçektir. (Tondeur, Keer ve Braak, 2008; Seferoğlu, 2003). Bu projeye ilgili olarak bu tür bir amacın gerçekleştirilebilmesinin bugüne kadar gerçekleştirilenler göz önünde bulundurulduğunda çok zor olacağı açıktır. Ancak bu konuda nelerin yapılacağıyla ilgili açıklanmış bir yol haritası da bulunmamaktadır.

Öte yandan konu bilgisayar yeterlikleri bağlamında ele alındığında ise öğretmenlere sağlanan hizmet-içi eğitim kursları ile öğretmenlerin bilgisayar okur-yazarı olmalarının sağlanmış olduğu söylenebilir. Ayrıca yeni mezun olan öğretmenler mezun oldukları öğretmen yetiştiren fakültelerde bilgisayar okur-yazarı olmaları için gerekli bilgisayar derslerini almaktadırlar. Ancak öğretmenlerin temel düzeyde BİT kullanımı

konusundaki sahip oldukları bilgi ve beceriler öğrenme-öğretme sürecinde etkili BİT kullanımını garanti etmemektedir. Nitekim öğretmenlerin BİT kullanımını inceleyen araştırmalar, öğretmenlerin bilgisayar kullanımına yönelik olumlu tutuma ve temel düzeyde BİT becerilerine sahip olmalarının öğrenme-öğretme sürecinde etkili BİT kullanımını sağlamadığını göstermektedir (Lei, 2011; Gür, Özoğlu, Başer, 2010; Seferoğlu, Akbıyık ve Bulut, 2008; Ertmer, 2005; Kleiman, 2000, 2004).

Alanyazından elde edilen bu göstergelerden hareketle öğretmen yeterlikleri, mesleki gelişim ve öğretim programlarında düzenlemelerin öncelikli olarak ele alınması gereken konular olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğretmenlerin mesleki gelişim eğitimlerinin onların mesleklerinde etkili ve verimli olabilmeleri için uzun süreli olmasının gerektiği de unutulmamalıdır. Bu bağlamda öğretmenlere sürekli teknik ve pedagojik destek sağlanmasının önemli olduğu vurgulanabilir. Bu amaca hizmet etmek üzere kişisel ve mesleki paylaşım amaçlı iletişim platformları oluşturulabilir.

FATİH projesindeki önemli bir eksikliğin öğretmenlerin aldıkları eğitimin bütüncül bir yaklaşımla düşünülmemiş olmasıdır. Örneğin, projede önemli sorumluluğu olan öğretmenlerin hizmet öncesinde yaşadıkları deneyimlerle bu proje arasında bir ilişkinin varlığı şüphelidir. Bu bağlamda, YÖK ve Üniversitelerle işbirliğine gidilmesi ve öğretim yetiştiren kurumların öğretim programlarını yeni gelişmeler doğrultusunda gözden geçirmeleri okullarda teknolojinin etkili ve verimli bir şekilde kullanılması sürecinde önemli bir adım olabilir.

5.3. FATİH Projesi ve Fırsat Eşitliği

MEB, FATİH projesinin BİT'in sınıflarda etkin ve verimli kullanılması ile öğretmen ve öğrenciler için fırsat eşitliği sağlayan bir proje olduğunu belirtmektedir. Fırsat

eşitliğinin yalnızca BİT'in sınıflarda kullanılması ile sağlanacağını düşünmek bu konuda yanılgılara götürebilir. Alanyazında, sınıf ortamında yeterli donanımın bulunmasının öğrenciler açısından fırsat eşitliğinin sağlanması anlamına gelmeyeceği belirtilmektedir. Örneğin Kleiman (2000), farklı sosyo-ekonomik bölgelerde bulunan okullardaki öğretmen ve öğrencilerin teknolojiyi farklı düzeylerde ve şekillerde kullandıklarını belirtmektedir. Kleiman'a göre sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bölgelerdeki okullarda çalışan öğretmenler diğer bölgelerde çalışan öğretmenlere göre genellikle daha düşük düzeyde teknoloji kullanmaya yönelik eğitim alan kişilerden oluşmaktadır. Yine alanyazına göre sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan okullarda öğrenciler bilgisayarı daha çok alıştırma ve uygulama amaçlı kullanırken diğer bölgelerdeki öğrenciler teknolojiyi uygulama tabanlı, proje tabanlı ve işbirlikli öğrenme alanlarında etkili bir şekilde kullanmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı Kleiman donanımın sağlanmasının önemli olduğunu ancak başarıya ulaşmada yalnızca ilk aşama olduğunu vurgulamaktadır.

Kleiman'ın sözünü ettiği bu durum okullarda beklenen sonuçlara ulaşamaması ve bu bağlamda projenin bir eksikliği anlamına gelecektir. Sadece teknolojik alt yapıyı sağlayarak bütün öğretmen ve öğrenciler için fırsat eşitliğinin sağlanabileceğinin düşünülmesi bu açıdan bir yanılgıya götürebilecektir.

Projenin uygulanması sürecinde karşılaşılabilecek diğer bir sorun da okullarda sunulan Bilişim Teknolojileri derslerinin kaldırılmış olmasıyla ilgilidir. Öğrenciler bu derste temel bilgisayar okur-yazarlık becerilerini kazanmaktadırlar. Ancak son yıllarda BT derslerinin ilk ve ortaöğretim okullarından tamamen kaldırılması söz konusudur. Burada temel gerekçe olarak bütün öğrencilerin okula başlarken temel

bilgisayar becerilerine sahip oluşları gösterilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak öğrenciler bu konuyla ilgili temel bilgi ve becerilere tam anlamıyla sahip olmadan bilgisayar okur-yazarı olarak kabul edilmektedirler. Bu noktadan hareketle bilgisayar okur-yazarı olmayan öğrencilerin FATİH projesinin uygulanması sürecinde bir takım sıkıntılar yaşayacağı aşikârdır.

Öte yandan teknolojinin ve ağların yoğun olarak kullanıldığı ortamlarla ilgili öğrencilerin özellikle sahip olmaları gereken bir takım becerilerden yoksun oldukları gözlenmektedir. Bu bilgi ve becerilerin söz konusu olduğu alanların başında “İnternet tehlikeleri, sanal zorbalık, etik ve telif hakları” gibi alanlar gelmektedir. Öğrencilerin bu tür konularda bilgi sahibi olmayışları onların yeni ortamdaki başarı durumlarını da olumsuz bir şekilde etkileyecektir.

Burada iki temel yanlışın yapıldığı gözlenmektedir. Bu yanlışlardan birisi öğrencilerin sahip oldukları teknoloji okur-yazarlığı becerilerinin, bilgisayar okur-yazarlık becerisiyle karıştırılmasıdır. Diğer yanlış ise öğrencilerin teknoloji kullanımıyla ilgili olarak sahip olması gereken diğer becerilerin göz ardı edilmesidir. Örneğin, öğrencilerin okulda başarılı olabilmelerinde bilgi-okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları önemli bir değişkendir. Bilgi okur-yazarı olan öğrenci bilgiyi arama ve ihtiyacı olan bilgiyi seçme-kullanma sürecinde daha başarılı olabilecektir. Öğrencilere bu bilgi ve becerileri kazandırmak üzere Bilişim Teknolojileri dersi (programı güncellenerek) okullarda zorunlu ders haline getirilmelidir.

6. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

FATİH projesi ve benzeri yenilikçi ve çağdaş olduğu dile getirilen projelerin başarısızlıkla sonuçlanması, ileride gerçekleştirilmek istenecek benzer yenilikçi projelere yönetici,

öğretmen, öğrenci, veli ve diğer paydaşların şüpheyle bakmasına ve projeden uzak durmasına neden olabilir.

Çok büyük bütçeli bir proje olan FATİH projesinde kaynakların neredeyse sadece donanım altyapısına ayrıldığına ilişkin bir izlenim edinilmektedir. Oysa projenin başarılı olması için öncelikle insan unsurunun dikkate alınması gerekir. Okullardaki teknolojik donanım artışının o teknolojilerin sınıflarda etkili kullanımını yani teknolojinin öğretim uygulamaları ile kaynaştırılmasını otomatik olarak sağlamadığı görülmektedir (Seferoğlu, 2011; Seferoğlu ve Akbıyık, 2009; Kurtoğlu, 2009; Usluel, Mumcu ve Demirarslan, 2007).

Okullarda sadece teknolojik altyapı güçlendirilerek sınıf ortamında etkili BT kullanımı beklenmemelidir. Alanyazında okulların teknolojik araç gereçlerle donatılmasının eğitim-öğretimi iyileştireceği görüşü bir mit/efsane olarak değerlendirilmektedir (Kleiman, 2000). Çünkü teknolojik donanım artışı bu teknolojilerin etkili bir şekilde kullanılacağı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle de öğretme-öğrenme süreçlerine katkı getirmeyen bir teknolojiye erişimin olmasının bir anlamının olmadığı açıktır (Kenny ve McDaniel, 2011; Lawless, & Pellegrino, 2007).

Ertmer 1999 yılında yaptığı çalışmada teknolojik donanım eksikliğinin öğretmenlerin teknoloji kullanımının önündeki en önemli etkenlerden biri olduğunu belirtmesine rağmen 2005 yılındaki çalışmasında teknolojik donanım eksikliği giderildiği halde öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreçlerinde teknolojiden etkili bir şekilde faydalanmadıklarını gözlemiştir (Ertmer, 1999, 2005). Bu durumda erişimin gerekli bir koşul olduğu ancak yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Buradan hareketle, FATİH projesiyle okulların teknolojik alt yapısını iyileştirmenin

derslerde BT'nin etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamanın garantisi olmayacağı ileri sürülebilir.

Alanyazın öğretmenlerin içinde yer almadığı bir projenin okullarda başarılı sonuçlar alamayacağını göstermektedir. Bu nedenle özellikle görünürlüğü az olan öğretmene yapılan yatırımın, görünür yanı daha fazla olan teknolojik yatırımın önüne geçmesinin FATİH projesinin en zayıf halkası olduğu düşünülmektedir. MEB kâğıt üstünde sayıca yüksek bulunan rakamlara bakarak öğretmenlere yönelik yeterli sayıda mesleki gelişim etkinliğinin sunulduğu varsayımından yola çıkmamalıdır. Başarılı olunmak isteniyorsa mesleki başarının ön koşulu olan hizmet-içi eğitimler konusunda gerçekçi yaklaşımlar izlenmelidir. Ayrıca öğretmenlerin eğitiminin başlangıç noktası olan öğretmen yetiştiren kurumlarla da gerekli işbirliğinin yapılması yoluna gidilmelidir. Eğitsel e-içeriğin merkezi bir birimde hazırlanması yerine öğretmenlerin bizzat içinde olduğu bir yapının izlenmesi durumunda daha etkili sonuçların alınabileceği unutulmamalıdır.

Öte yandan projeye, 3 veya 5 yılda bitecek bir proje gözüyle bakılmamalıdır. Her şeyden önce bu tür projelerin sürdürülebilir olması sağlanmalıdır. Bu amaçla kaynak ayrımı buna göre düzenlenmelidir. Özellikle bilgisayar ve yazılımların güncelleştirilmesi işlemlerinin düzenli olarak yapılmasının gerektiği unutulmamalıdır. Ayrıca değişen sosyo-ekonomik koşullar ve uygulamadan alınan sonuçlar dikkate alınarak sürecin belli aralıklarla gözden geçirilmesini sağlayacak bir sistemin kurulması da önem taşımaktadır.

FATİH projesinin teknoloji odaklı bir proje olduğu ifade edilmektedir. Alan yazından kanıtlar, teknolojinin tek başına eğitsel gelişim ortaya koyamadığını göstermektedir (Seferoğlu, 2011; Kurtoğlu, 2009; Kleiman, 2000; Lawless, & Pellegrino, 2007; Ertmer, 2005). Eğitsel gelişim, tutarlı öğretim ve

değerlendirme süreci içerisinde teknolojinin yüksek derecede öğrenci öğrenmesini desteklemesiyle gerçekleşebilir.

7. Kaynaklar

- [1] Akıncı, A. ve Seferoğlu, S. S. (2010). Teknoloji politikaları, kurumsal vizyon çalışmaları ve eğitime yansımalar. **4. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı (BOTS-2010)**, 52-56. Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, 24-26 Eylül 2010, Meram, Konya.
- [2] Alkan, T., Düz, A., Orman, R., Çiçek, H., Koldanca, İ. ve Günday, Ö. (2011). **Eğitimde FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi: Türk eğitim-öğretim sisteminde teknoloji odaklı değişim süreci**. 11. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı (IETC), İstanbul, Türkiye.
- [3] Alkan, T., Bilici, A., Akdur, T. E., Temizhan, O. ve Barles, A. (2011). **Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi**. 11. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı (IETC), İstanbul, Türkiye.
- [4] Eğitim Reformu Girişimi (2005). **Yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu**. Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul.
- [5] Ertmer, P. A. (1999). Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration. **Educational Technology Research and Development**, 47(4), 47-61.
- [6] Ertmer, P. A. (2005). Teacher pedagogical beliefs: The final frontier in our quest for technology integration? **Educational Technology Research and Development**, 53(4), 25-39.
- [7] Gür, B. S., Özoğlu, M. ve Başer, T. (2010). **Okullarda bilgisayar teknolojisi kullanımı ve karşılaşılan sorunlar**. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ.
- [8] İnan, F. A., Lowther, D. L. (2010). Factors affecting technology integration in K-12

- classrooms: a path model. **Educational Technology & Research Development**, 58(1), 137-154.
- [9] Kenny, R.F., McDaniel, R.(2011). The role teachers' expectations and value assessments of video games play in their adopting and integrating them into their classrooms. **British Journal of Educational Technology**, 42(2), 197-213.
- [10] Kleiman, G. M. (2000). Myths and realities about Technology in K-12 Education. In David Gordon (Ed.), **The Digital Classroom**. Cambridge, MA: Harvard Education Letter.
- [11] Kleiman, G. M. (2004). Myths and realities about technology in K-12 schools: Five years later. **Contemporary Issues in Technology and Teacher Education**, 4(2), 248-253.
- [12] Kurtoğlu, M. (2009). **İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretme-öğrenme sürecine entegrasyonu hakkındaki görüşlerinin yeniliğin yayılımı kuramı temelinde incelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- [13] Lawless, K. A., & Pellegrino, J. W. (2007). Professional development in integrating technology into teaching and learning: Knowns, unknowns, and ways to pursue better questions and answers. **Review of Educational Research**, 77(4), 575-614.
- [14] Liu, S.H. (2011). Factors related to pedagogical beliefs of teachers and technology integration. **Computers & Education**, 56(2), 1012-1022.
- [15] Milli Eğitim Bakanlığı (2009). **Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 stratejik planı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- [16] Milli Eğitim Bakanlığı (2011). **Eğitimde FATİH Projesi**. [Çevrim-içi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/index.php>], Erişim tarihi: 17.12.2011.
- [17] Seferoğlu, S. S. (2003). **Öğretmenlerin hizmet-içi eğitiminde yeni yaklaşımlar**. Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu, 21-23 Mayıs 2003, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi, Sivas.
- [18] Seferoğlu, S. S. (2011). **Okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmanın önündeki engeller ve olası çözüm önerileri**. Eğitimde Kuramsal Yaklaşımlar ve Etkin Uygulamalar Sempozyumu. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 14-15 Mayıs 2011, İstanbul.
- [19] Seferoğlu, S. S., Akbıyık, C. ve Bulut, M. (2008). **İlköğretim öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının bilgisayarların öğrenme-öğretme sürecinde kullanımı ile ilgili görüşleri**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35, 273-283.
- [20] Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2009). **Bilişim teknolojilerinin okullarda kullanımı: Öğretmenlerin teknolojiyi kullanma durumları**. 18. Eğitim Bilimleri Kurultayı, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1-3 Ekim 2009, Sürmeli Efes Otel, Selçuk/Kuşadası - İZMİR.
- [21] Tezci, E. (2011). Turkish primary school teachers' perceptions of school culture regarding ICT integration. **Education Technology & Research Development**, 59 (1), 429-443.
- [22] Tondeur, J., Keer, H.V., Braak, J.V., Valcke, M. (2008). ICT integration in the classroom: Challenging the potential of a school policy. **Computers & Education**, 51 (1) 212-223.
- [23] TÜBİTAK (2005). **Vizyon 2023 teknoloji öngörü projesi eğitim ve insan kaynakları sonuç raporu ve strateji belgesi**. Ankara: TÜBİTAK. [Çevrim-içi: http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/eik/EIK_Sonuc_Raporu_ve_Strat_Belg.pdf], Erişim tarihi: 05.01.2010.
- [24] TÜBİTAK (2011). **Vizyon 2023**. Ankara: TÜBİTAK. [Çevrim-içi: <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=472&pid=468>], Erişim tarihi: 20.12.2011.
- [25] Türkiye Bilişim Şurası (2002). **Bilgi toplumuna doğru: Türkiye 1. Bilişim Şurası sonuç raporu**. 10-12 Mayıs 2002, ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi. Ankara: Türkiye Bilişim Şurası.
- [26] Türkiye Bilişim Şurası (2004). **Bilgi toplumuna doğru: Türkiye 2. Bilişim Şurası sonuç raporu**. 10-11 Mayıs 2004, ODTÜ

Kültür ve Kongre Merkezi. Ankara: Türkiye Bilişim şurası.

- [27] Usluel, Y. K., Mumcu-Kuřkaya, F. ve Demiraslan Y. K. (2007). Öğrenme-öğretme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri: Öğretmenlerin entegrasyon süreci ve engelleriyle ilgili görüşleri, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 32, 164-179